

Risks of Legalization of Proceeds from Crime in Banking Institutions]. *Aktualni problemy rozvytku finansovoi systemy Ukrainy v umovakh intehratsiinykh ta hlobalizatsiinykh protsesiv*. Kherson, 2020. 117-119.

Natocheyeva, N. N. "Obshchaya kharakteristika destruktivnykh faktorov v protsesse obespecheniya finansovoy bezopasnosti kommercheskikh bankov" [General Characteristics of Destructive Factors in the Process of Ensuring the Financial Security of Commercial Banks]. *Vestnik akademii*, no. 1 (2011): 53-57.

"Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy" [The Main Indicators of the Banks of Ukraine]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>

Perekhrest, L. M. "Zabezpechennia finansovoi bezpeky bankiv v umovakh nestabilnoho ekonomichnoho

seredovyscha" [Ensuring the Financial Security of Banks in an Unstable Economic Environment]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08, 2011.

Poberezhnyi, S. M., Plastun, O. L., and Bolhar, T. M. *Finansova bezpeka bankivskoi diialnosti* [Financial Security of Banking]. Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2010.

Tkachenko, A. M., and Mamenko, K. I. "Vymiriuvannia finansovoi bezpeky bankivskoi systemy" [Measuring the Financial Security of the Banking System]. *Stratehiia i mekhanizmy rehuliuвання promyslovoho rozvytku*, no. 1 (2009): 333-346. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39638/29-Tkachenko.pdf?sequence=1>

Zachosova, N. V. "Osoblyvosti zabezpechennia finansovoi bezpeky komertsiiykh bankiv v Ukraini" [Features of Ensuring Financial Security of Commercial Banks in Ukraine]. *Finansy, banky, investytsii*, no. 4 (2011): 74-79.

УДК 336.14: 336.02
JEL: H30; H61; H71; H72

ОГЛЯД ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РОЗРІЗІ ПОДАТКІВ МІСЦЕВИХ І ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

©2021 ПОНОМАРЬОВА Т. В., КОМЛЕВА М. А.

УДК 336.14: 336.02
JEL: H30; H61; H71; H72

Пономарьова Т. В., Комлева М. А. Обзор фискальной децентрализации в разрезе податков местных и государственного бюджетов Украины

Одним із ключових елементів аналізу ефективності реформ на державному рівні є результативність та зрушення в кількісних показниках відповідних статистичних категорій. В Україні період після 2014 р. вважається часом законодавчих змін і реформ. Серед них, на думку експертів і політиків, найбільш успішною є реформа децентралізації. Її втілення ґрунтується, перш за все, на змінах у системі оподаткування як на загальнодержавному, так і на локальному рівнях. Відповідно, головним показником досягнення цілей фискальної децентралізації можна вважати зміни в структурі перерозподілу податків між місцевими та державним бюджетом. Дана стаття надає оцінку рівня та динаміки основних типів податків у їх співвідношенні між різними рівнями фискальної централізації. У ході дослідження здійснено порівняльний аналіз ставок і грошового виміру загальнодержавних і місцевих податків і зборів. Автори розглядають податкові надходження в географічному розрізі та в період останніх восьми років, що дозволяє оцінити вплив реформи на обсяги зібраних податків, визначити регіони-лідери, а також відстежити податкові тенденції. У результаті дослідження виявлено, що фискальна децентралізація є вагомим чинником зростання податкових надходжень у місцеві бюджети з початку її впровадження. Попри це, серед фискальних наповнювачів бюджетів на локальному рівні превалює ПДФО, тому проблеми безробіття та нестачі робочих місць у часи коронавірусної кризи несуть виклик для фінансової безпеки територіальних громад. Подальше дослідження теми вважається перспективним з огляду на ефективність поєднання переваг фискальної децентралізації з відповідними інструментами державної підтримки для збільшення коштів місцевих бюджетів.

Ключові слова: децентралізація, загальнодержавні та місцеві податки і збори, структура, географічний розподіл.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-251-257>

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 14.

Пономарьова Тетяна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри статистики, обліку та аудиту, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: tvponomareva@karazin.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8872-9888>

Комлева Марина Андріївна – студентка економічного факультету, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: marynakomlieva000@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8635-4958>

UDC 336.14: 336.02
JEL: H30; H61; H71; H72

Ponomarova T. V., Komlieva M. A. An Overview of the Fiscal Decentralization in the Context of the State and Local Taxes in Ukraine

One of the key elements of the analysis of the efficiency of reforms at the State level is the effectiveness and a shift in quantitative indicators of the relevant statistical categories. In Ukraine, the period after 2014 is considered to be the time of legislative changes and reforms. Among them, according to experts and politicians, the most successful is the decentralization reform. Its implementation is based primarily on changes in the taxation system both at the national and local levels. Accordingly, the main indicator of achieving the goals of fiscal decentralization can be considered changes in the structure of tax redistribution between the local and the State budgets. This article provides an assessment of the level and dynamics of the main types of taxes as to their proportion between different levels of fiscal centralization. In the course of the research, a comparative analysis of rates and monetary measurement of both the national and local

taxes and fees was carried out. The authors account tax revenues in a geographical context and during the last eight years, which allows assessing the impact of the reform on the amount of taxes collected, identifying the leading regions, as well as tracking the taxation trends. As a result of the research, it is found out that fiscal decentralization since the beginning of its implementation has been a significant factor in the growth of tax revenues in local budgets. Nevertheless, personal income tax prevails among fiscal fillers of budgets at the local level, so the problems of unemployment and lack of jobs in times of coronavirus crisis pose a challenge for the financial security of territorial communities. Further research on the topic is considered promising given the effectiveness of combining the benefits of fiscal decentralization with the relevant instruments of the State support to increase the local budget funds.

Keywords: decentralization, national and local taxes and fees, structure, geographical distribution.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 14.

Ponomarova Tetiana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Statistics, Accounting and Auditing, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: tvponomareva@karazin.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8872-9888>

Komlieva Maryna A. – Student, Faculty of Economics, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: marynakomlieva000@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8635-4958>

Існування інституту держави забезпечується багатьма категоріями державних доходів, основними з яких, безперечно, є податки. Для загального розуміння їх важливості у формуванні Державного бюджету України слід зазначити що, станом на серпень 2020 р. податкові надходження складають близько 77% усіх доходів [13]. З огляду на це, податки є впливовою фінансовою категорією, яка зумовлює державні та міжнародні економічні процеси та явища.

Крім зумовлення та впливу на перебіг загальнодержавних процесів, податки відіграють ключову роль у розвитку місцевих громад і територій. Відповідно до законодавчих змін 2014–2015 рр. [1–3] податкова реформа створила основу для процесу децентралізації в Україні, а розвиток і динаміка податкових надходжень можуть стати ключовим у розумінні його успіху.

Зазначене вище доводить актуальність дослідження податків на місцевому та національному рівнях. Тому метою цієї статті визначено аналіз структури в регіональному розрізі податкових надходжень для подальшого розуміння фінансових можливостей, наданих децентралізацією як на рівні окремих регіонів, так і держави загалом.

Законодавчим стимулом для розвитку та дослідження фіскальної децентралізації в Україні було затвердження законів України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» і «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких інших законів України щодо податкової реформи». Будучи відповідним пунктом для податкових змін на місцевому та державному рівнях, обговорення та втілення вищезазначених законів викликало особливу увагу вітчизняних та іноземних науковців до проблем фіскальної децентралізації, ефективності реалізації реформи бюджетної системи, визначення ролі місцевих бюджетів та їх взаємодії з Державним бюджетом України. Серед учених, дослідження яких є найбільш актуальними, слід назвати Родченко В. Б., Прус Ю. І., Пономарьову Т. В., Чалу Т. Г., Проць Н. В., Бикадорову Н. О., Набатову Ю. О., Ус Т. В., Чистюхіну Ю. А., Бурцеву О. Є., Пипко С. О., Палійчук Т. В. та інших [4–11].

Попри існуючу широку базу досліджень з даної тематики, існує необхідність оновлення історичних матеріалів і здійснення сучасного аналізу результатів фіскальної децентралізації в контексті структури, географії та динаміки різних типів загальнодержавних і місцевих податків.

У даній роботі було використано методи узагальнення та порівняння, індукції та дедукції, аналізу та синтезу задля розгляду системи місцевого та загальнодержавного оподаткування в Україні та відповідних обсягів податків на різних рівнях, у географічному розрізі, а також за різними критеріями поєднання та розподілу для отримання результатів даного дослідження. Крім того, автори застосували історичний метод з метою розгляду хронології та розвитку фіскальної децентралізації в державі, її показників і процесів. Окремо слід зазначити застосування аналітичних і статистичних інструментів аналізу MS Excel, що дозволили агрегувати та візуалізувати податкові дані.

На даному етапі розвитку української держави роль податків як регулятора економіки зростає. Особливо збільшився їх вплив на національні економічні процеси з початком програми децентралізації, першими кроками до впровадження якої стала реформа податків та значний їх перерозподіл на місцевому рівні. 28 грудня 2014 р. було прийнято Закони України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» [2] і «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких інших законів України щодо податкової реформи» [3], що стали першим етапом фіскальної децентралізації та передбачили передачу органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень разом із закріпленням джерел фінансування для їх реалізації. Слід зазначити, що відповідний законодавчий акт про децентралізацію адміністративних і владних повноважень – Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] – було прийнято 5 лютого 2015 р., уже спираючись на закладене фінансування з податкових надходжень.

З прийняттям зазначених законодавчих змін до структури розподілу податків на національному рівні органи місцевого самоврядування в регіонах отримали розширений перелік податкових надходжень, що увійшли до структури місцевих бюджетів. Значні зміни відбулись і в переліку податків, призначених для державного бюджету, розширюючи фінанське поле для державної політики. Основні зміни в структурі розподілу загальнодержавних і місцевих податків систематизовано в *табл. 1*.

Фокусуючись на місцевих податках і зборах, слід зазначити, що важливим нововведенням стало переведення єдиного податку із доходів спецфонду до бю-

джетів органів місцевого самоврядування в повному обсязі, а також переформатування податку на майно (введення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плати за землю, транспортного податку) і його освоєння у 100%-му обсязі. Задля ефективного управління та контролю над використанням природних ресурсів місцеві бюджети отримали підвищені відрахування з використання надр загальнодержавного значення, обласні бюджети поповнились екологічними податками. Попри існування і до програми децентралізації, активно почали впроваджуватися місцеві туристичні та збори за паркування транспортних засобів (далі – ТЗ). Загальну динаміку наповнення місцевих бюджетів відображено на *рис. 1*.

Таблиця 1

Структура розподілу загальнодержавних і місцевих податків між державним і місцевими бюджетами України, %

Податок	Чинні до 2015 р.			Станом на 2019 р.		
	Державний бюджет	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення, міст районного значення, районні, селищні, сільські бюджети	Державний бюджет	Обласні бюджети	Бюджети міст обласного значення, ОТГ, міст районного значення, районні, селищні, сільські бюджети
Загальнодержавні податки та збори						
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	0 (50*)	25	75	25 (60*)	15	60
Податок на прибуток	100	0	0	90	10	0
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	-	-	-	0	0	100
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	75	25	0	70	25	5
Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення	0	0	100	0	0	100
Спеціальний фонд						
Екологічний податок	65	0	35	45	30 (55*)	25
Місцеві податки та збори						
Єдиний податок	Зараховується до доходів спецфонду (бюджету розвитку)			0	0	100
Збір за місця для паркування транспортних засобів	0	0	100	0	0	100
Туристичний збір	0	0	100	0	0	100
Податок на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок)	0	0	100	0	0	100

Примітка: * – окрема система перерозподілу зібраних податків для м. Київ.

Джерело: складено на основі [1–3; 10; 12; 14].

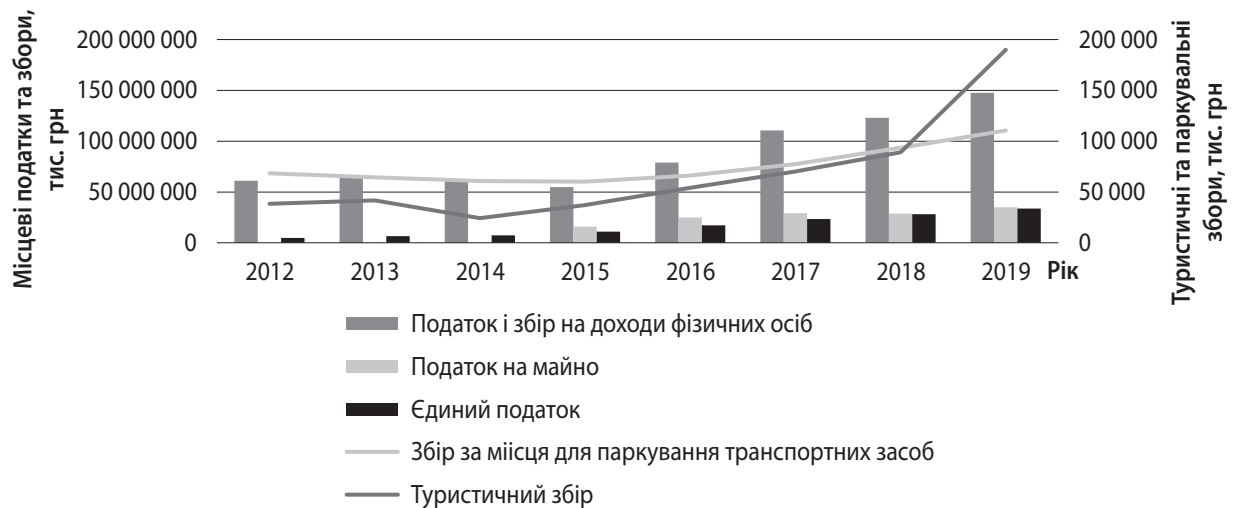

Рис. 1. Динаміка збору місцевих податків і зборів в Україні, 2012–2019 рр.

Джерело: побудовано за даними [12].

Аналізуючи зміну обсягів збору місцевих податків в Україні з початку процесу децентралізації, слід окремо сказати про понад чотирикратне зростання фонду єдиного податку та більш як двократне збільшення надходжень ПДФО за період 2014–2019 рр. Важливим у даному випадку є безперервне зростання обсягу зібраних податків протягом п'яти років, який не може бути спростований прискореними інфляційними процесами 2015–2016 рр. Позитивним індикатором економічної активності на місцевому рівні є майже двократний приріст зборів за паркування ТЗ і туристичних зборів, що розширюють можливості розвитку відповідної інфраструктури.

У загальному обсязі зібраних в Україні місцевих податків безумовним лідером є ПДФО, який формує понад 60% усіх податкових надходжень до місцевих бюджетів (рис. 2). Саме через це проблеми нестачі робочих місць або безробіття можуть бути серйозним викликом для бюджетів місцевих громад. Крім ПДФО, значною є вага єдиного податку та податку на майно, які надають бюджетні переваги місцевим одиницям/громадам зі значним банком землі або підприємницьким потенціалом. Частка туристичного збору та збору за паркування ТЗ є поки незначною, але їх роль зростає з кожним роком, будучи пов'язаною із розробкою регіональних туристичних і ділових стратегій.

Підсумовуючи основні відмінності між податковими надходженнями на державному та місцевому рівнях до 2015 р. (до фіскальної децентралізації) та у 2019 р., перш за все слід сказати про підвищення участі держави в управлінні податками на доходи фізичних осіб (ПДФО). Так, до 2015 р. лише м. Київ та м. Севастополь сплачували ПДФО до державного бюджету, а після фіскальних правок туди направляється цілих 25% усього обсягу зібраного ПДФО (60% для м. Київ). З огляду на те, що даний податок є другим найбільшим за обсягами збору (23% із загальної структури), таке рішення значно розширило фінансові

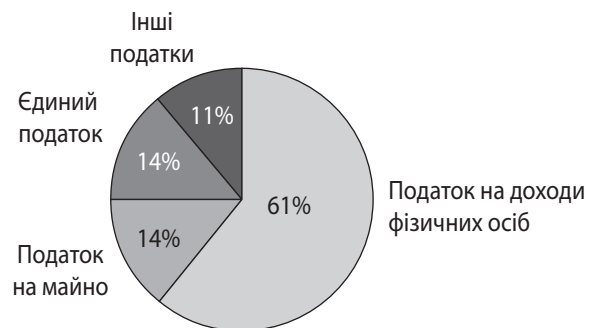

Рис. 2. Структура зібраних обсягів місцевих податків в Україні, 2019 р.

Джерело: побудовано за даними [12].

можливості державного бюджету. Іншими основними ресурсами наповнення державного бюджету є податки на прибуток підприємств і ПДВ, які не сплачуються на місцевому рівні (24% та 18% відповідно) (рис. 3).

У регіональному розрізі агрегування всіх загальнодержавних податків у 2019 р. показує м. Київ серед безумовних лідерів податкових надходжень до державного бюджету – на столицю припадає близько чверті всіх податків у державі (не враховуючи найбільших платників, які обліковуються окремою категорією незалежно від регіону) (рис. 4). Друге та третє місця у зборі податків належать промисловим Дніпропетровській і Харківській областям відповідно, демонструючи донорську позицію даних регіонів у структурі національної економіки. Трохи відстає від них Полтавська область, сільське господарство якої є значною опорою для державного бюджету. Пропорційним загальнодержавному є і регіональний поділ податкових надходжень до місцевих бюджетів, в якому децентралізація створює багато додаткових можливостей для найбільших платників податків, у той час як менш заможним областям

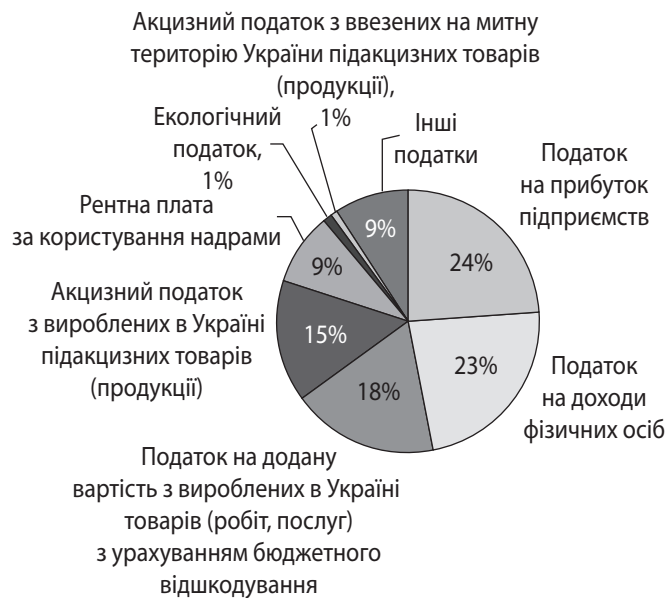

Рис. 3. Структура зібраних обсягів загальнодержавних податків в Україні, 2019 р.

Джерело: побудовано за даними [12].

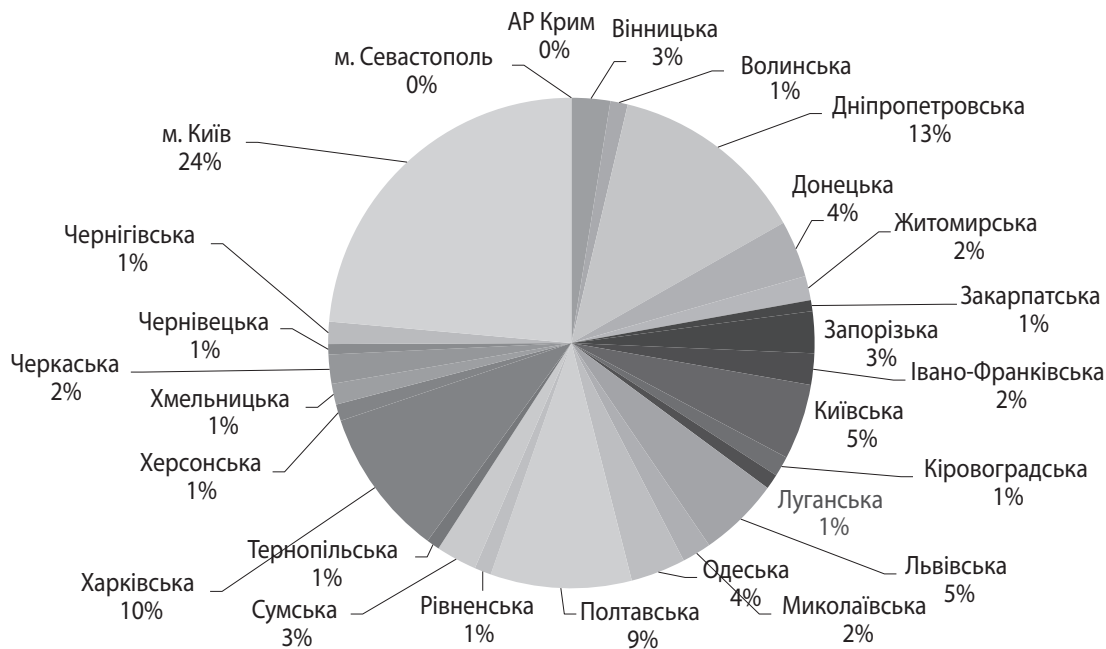

Рис. 4. Регіональний розподіл загальнодержавних податків та зборів в Україні, 2019 р.

Джерело: побудовано за даними [12].

за необхідності потрібно буде розглянути додаткові можливості позаподаткового фінансування в рамках Національного проекту «Децентралізація».

ВИСНОВКИ

Дослідження структури та функцій системи оподаткування будь-якої держави носять подвійний характер. З одного боку, вони закладають фундамент існування держави, зумовлюють фінансові можливості розвитку її економіки, освіти, науки та культури, гарантують економічну безпеку та добробут

суспільства. З іншого боку, податки є інструментом перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб, формування інвестиційного клімату, підтримки або обмеження економічної активності. Окрім того, податкова система є важливим інструментом регулювання та втілення державної політики як на загальнонаціональному, так і місцевому рівнях.

В Україні фіскальна децентралізація стала першим кроком до проведення державної програми передачі розширених бюджетних і владних повноважень органам місцевого самоврядування. Шля-

хом перерозподілу загальнонаціональних податків за останні п'ять років спостерігається безперервне збільшення податкових надходжень у місцеві бюджети, що надає їм додаткових можливостей для зростання та розвитку. Попри регіональні відмінності, фіскальна децентралізація, у комбінації з іншими інструментами державної підтримки, може надати широкий бюджетний простір для впровадження місцевих ініціатив. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
2. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text>
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text>
4. Бикадорова Н. О. Податкові доходи у фінансовій децентралізації місцевого самоврядування. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2010. Вип. 7. Ч. 1. С. 74–82.
5. Бикадорова Н. О. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2. С. 145–151. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23937/27-Bikadorova.pdf?sequence=1>
6. Набатова Ю. О., Ус Т. В. Формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4100>
7. Палійчук Т. В. Вплив реформи фіскальної децентралізації на місцеві бюджети України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 1056–1061. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/221.pdf>
8. Проць Н. В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 221–227. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15pnvfpn.pdf>
9. Пономарьова Т. В., Чала Т. Г. Особливості формування системи статистичних показників дослідження оподаткування й визначення податкового навантаження в Україні. *Соціальна економіка*. 2016. Т. 51. № 1. С. 168–175. URL: <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/7242/6735>
10. Родченко В. Б., Прус Ю. І. Вплив реформи фіскальної децентралізації на місцеві бюджети України. *Соціальна економіка*. 2016. Т. 51. № 1. С. 59–68. URL: <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/7223/6718>
11. Chistiukhina Yu. A., Burtseva O. Ye., Pypko S. O. Quantity Assessment and Directions for Improving the Efficiency of Fiscal Decentralization in Ukraine. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 1. Ч. 2. С. 118–128.
12. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
13. Доходи Зведеного бюджету України Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
14. Джерела доходів місцевих бюджетів / Національний проєкт Децентралізація. 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>

REFERENCES

- Bykadorova, N. O. "Finsova detsentralizatsiia mistsevoho samovriaduvannia" [Financial Decentralization of Local Self-Government Institutions]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 2 (2010): 145-151. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23937/27-Bikadorova.pdf?sequence=1>
- Bykadorova, N. O. "Podatkovi dokhody u finansovii detsentralizatsii mistsevoho samovriaduvannia" [Tax Revenues in the Financial Decentralization of Local Self-government]. *Ekonomichni nauky. Seriia «Oblik i finansy»*, vol. 1, no. 7 (2010): 74-82.
- Chistiukhina, Yu. A., Burtseva, O. Ye., and Pypko, S. O. "Quantity Assessment and Directions for Improving the Efficiency of Fiscal Decentralization in Ukraine". *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 2, no. 1 (2018): 118-128.
- "Dokhody Zvedenoho biudzhetu Ukrainy Minfin" [Revenues of the Consolidated Budget of Ukraine Ministry of Finance]. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>
- "Dzherela dokhodiv mistsevykh biudzhativ" [Sources of Local Budget Revenues]. *Natsionalnyi proekt Detsentralizatsiia*. 2019. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>
- Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy. <http://sfs.gov.ua/> [Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> [Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
- Nabatova, Yu. O., and Us, T. V. "Formuvannia mistsevykh biudzhativ v umovakh detsentralizatsii finansovykh resursiv" [Formation of Local Budget in Conditions of Decentralization of Financial Resources]. *Efektivna ekonomika*, no. 5 (2015). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4100>
- Paliichuk, T. V. "Vplyv reformy fiskalnoi detsentralizatsii na mistsevi biudzhety Ukrainy" [The Reform of Fiscal Decentralization on Local Budgets Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 8 (2015): 1056-1061. <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/221.pdf>
- Ponomaryova, T. V., and Chala, T. H. "Osoblyvosti formuvannia systemy statystychnykh pokaznykiv doslidzhennia opodatkuвання i vyznachennia podatkovoho navantazhennia v Ukraini" [Features of Formation of System of Statistical Indicators of Research of the Taxation and Definition of tax Burden in Ukraine]. *Sotsialna ekonomika*, vol/ 51, no. 1 (2016): 168-175. <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/7242/6735>

Prots, N. V. "Formuvannia podatkovykh nadkhodzen mistsevykh biudzhety v konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii" [Formation of Tax Revenues of Local Budgets in the Context of Budget Decentralization]. *Finansovy protsir*, no. 1 (2015): 221-227. <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15pnvfpn.pdf>

Rodchenko, V. B., and Prus, Yu. I. "Vplyv reformy fiskalnoi detsentralizatsii na mistsevi biudzhety Ukrainy" [The Impact of Fiscal Decentralization Reform on Local Budgets in Ukraine]. *Sotsialna ekonomika*, vol. 51, no. 1 (2016): 59-68. <https://periodicals.karazin.ua/soceconom/article/view/7223/6718>

УДК 336.71
JEL: E40; E42

ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ ТА РИЗИКИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

©2021 ТРУСОВА Н. В., ЧКАН І. О.

УДК 336.71
JEL: E40; E42

Трусова Н. В., Чкан І. О. Платіжні системи в Україні та ризики їх функціонування

Метою статті є визначення основних аспектів розвитку сучасного стану електронних платіжних систем в Україні та узагальнення основних ризиків порушення їх функціонування. Проведене дослідження систематизувало інформацію щодо функціонування платіжних систем (внутрішньодержавних і міжнародних) і форм розрахунків в Україні (готівкової, безготівкової – електронної). Серед більш ніж 80 внутрішньодержавних і міжнародних платіжних систем, створених банками та небанківськими установами, Національний банк України визначає такі категорії важливості платіжних систем в Україні з метою гарантування їх безперервного та стабільного функціонування – системно важливі, соціально важливі та важливі. Визначено, що в Україні на законодавчому рівні, з урахуванням світових тенденцій, активно відбувається модернізація платіжної інфраструктури, особливо в напрямі захисту прав споживачів фінансових послуг в онлайн-просторі. Разом із появою нових технологій електронного банкінгу, можливостей урізноманітнювати продуктивний ряд дистанційних послуг виникають і нетипові для традиційної банківської діяльності загрози внутрішнього та зовнішнього характеру. Дослідженням систематизовано ключові ризики, притаманні функціонуючим платіжним системам: правовий, фінансовий (загальний комерційний ризик, ризик ліквідності, комерційний ризик), розрахунковий, операційний, системний. Визначено, що основним ризиком у банківській та небанківській сфері є операційний ризик – ризик втрати прибутку через помилки здійснення щоденних традиційних фінансових операцій. Перспективи подальших досліджень у даному напрямі полягають у пошуку та реалізації дієвих механізмів мінімізації або недопущення ризиків електронних платіжних систем.

Ключові слова: платіжна система, електронний банкінг, банківська система, дистанційне обслуговування, безпека платіжних систем.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-257-263>

Табл.: 2. **Бібл.:** 11.

Трусова Наталя Вікторівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (просп. Богдана Хмельницького, 18, Мелітополь, 72312, Україна)

E-mail: trusova_natalya5@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-4534>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56606135100>

Чкан Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (просп. Богдана Хмельницького, 18, Мелітополь, 72312, Україна)

E-mail: iryana.chkan@tsatu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3764-8380>

UDC 336.71
JEL: E40; E42

Trusova N. V., Chkan I. O. Payment Systems in Ukraine and Risks of their Functioning

The article is aimed at defining the main aspects of the development of the current state of electronic payment systems in Ukraine and generalizing the main risks of violation of their functioning. The carried out research systematized information on the functioning of payment systems (both internal and international) and forms of payments in Ukraine (cash, non-cash – electronic). Among more than 80 domestic and international payment systems created by banks and non-bank institutions, the National Bank of Ukraine defines the following categories of importance of payment systems in Ukraine in order to ensure their continuous and stable functioning – systemically important, socially important and important. It is determined that in Ukraine at the legislative level, taking into account world trends, the payment infrastructure is being actively modernized, especially in the direction of protection of the rights of financial services consumers in the online space. Along with the advent of new technologies of electronic banking, opportunities to diversify the product range of remote services, atypical threats to traditional banking activities of both the internal and the external nature arise. The research systematizes the key risks inherent in functioning payment systems: legal, financial (total commercial risk, liquidity risk, commercial risk), settlement, operating, systemic. It is determined that the main risk in the banking and non-banking sectors is operational risk – the risk of loss of profit due to errors in the implementation of daily routine financial transactions. Prospects for further research in this direction are to find and implement effective mechanisms for minimizing or preventing risks of electronic payment systems.

Keywords: payment system, electronic banking, banking system, remote servicing, security of payment systems.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 11.

Trusova Natalia V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (18 Bohdana Khmelnytskoho Ave., Melitopol, 72312, Ukraine)

E-mail: trusova_natalya5@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-4534>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56606135100>

Chkan Iryna O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (18 Bohdana Khmelnytskoho Ave., Melitopol, 72312, Ukraine)

E-mail: iryana.chkan@tsatu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3764-8380>